

Krémer Balázs – Szabó Fanni

A Derecskei járás fiataljainak helyzete a foglalkoztatás és a munkalehetőségek tükrében

Bevezető

A fiatalok helyzete, munkaerő-piaci esélyei és lehetőségei a társadalom számára kiemelkedő jelentőségű, hiszen ezen fiatalok alkotják a következő generáció tagjait. Jelen írásunkban a Derecskei járás fiataljainak helyzetét, munkaerő-piaci esélyeit, mobilitását mutatjuk be egy 2012-es kutatás adatai alapján. A fiatalok munkához jutása, mobilitása napjainkban sokat vitatott kérdések, melyek az egész társadalmat mélyen érintik. Kiemelten vizsgáljuk a diplomával rendelkező fiatalok kilátásait.

Fiatalok, mint sajátos életkori csoport

A fiatalokkal foglalkozó kutatások, az ifjúságkutatás igen jelentősnek mondható hazánkban. A fiatalok helyzetében időről időre alapvető változások következnek be, az előző generációkkal összevetve, hamarabb felnőtté válnak, ugyanakkor ezzel egy időben ki is tolódik az ifjúkor, vagyis később kezdődik meg a szülőkről való leválásnak a folyamata. A kitolódás jelenségét nevezzük posztadoleszcenciának. Egyfelől még gyerekek (magatartásuk, értékeik, életvitelük alapján), másfelől pedig már felnőttek (politikai és gazdasági helyzetük szerint) (Vaskovics, 2000; Gábor, 2012).

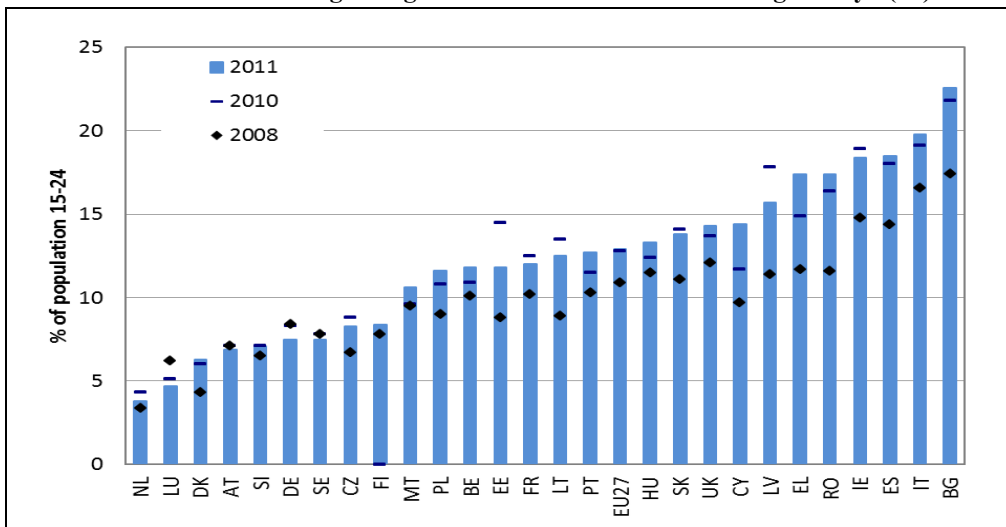
A fiatalok foglalkoztatottsága, munkanélkülisége tekintetében megfigyelhető az a tendencia, hogy körükben a munkanélküliség egyre nagyobb problémát jelent – nemcsak hazánkban, hanem világszerte is. Az EU szabályozása, foglalkoztatási irányvonalai is kiemelten foglalkoznak a fiatalok munkanélküliségével, annak enyhítésével (Gere, 2001). Számos vélemény szerint a probléma gyökere a globalizációban kereshető, a munkanélküliséget hazánkban a hetvenes években még átmenetinek vélték a kutatók, ám a mai napig magasnak mondható a munkanélküliek száma a fiatalok körében, és növekvő tendenciát mutat, ami már nem nevezhető átmenetinek (Gázsó-Laki, 2004).

A fiatalok munkanélkülivé válásának több oka is olvasható a szakirodalomban. Ide tartozik az alacsony munkaerő-kereslet, a kedvezőtlen pályaválasztás, a befejezetlen iskolai pályafutások magas aránya, az iskolarendszerű képzések és a gazdaság igényeinek egymástól való elcsúszása, illetve az érintettek álláskeresési készségének, motivációjának nem megfelelő szintje (Gere, 2001).

A világ munkanélküliségét nézve a munkanélküliek közül 40 %-a fiatal, 15 és 24 év közötti munkavállaló (www.ilo.org). A gazdasági válság hatására az utóbbi időben nagyobb arányban növekedett a számuk. Az EU 27 tagországaiban a fiatalkori munkanélküliség arányát

vizsgálva (1. ábra) megállapítható, hogy az országok nagy részében 10 % feletti az arány. Hazánk a magasabb munkanélküliségi arányú országok közé sorolható, magasabb, mint a tagországok együttes átlaga. A legalacsonyabb arányú országok közé sorolható az ábra alapján Hollandia, Luxemburg, Dánia, a legmagasabbak közé pedig Spanyolország, Olaszország és Bulgária. Ha az idő dimenziót vizsgáljuk, néhány ország kivételével 2008 óta növekszik a 15-24 éves populációban a munkanélküliek aránya.

1. ábra: AZ EU 27 tagországnak fiatalkori munkanélküliségi aránya (%)

Forrás: http://europa.eu/rapid/exploit/2012/12/MEMO/EN/m12_938.eni/Pictures/10000201000003C3000002737EA82102.png

A fiatalok életében a mobilitás is fontos kérdés, hiszen a szakirodalmakból tudjuk, hogy a korosztály szempontjából a fiatalok a legnépesebb csoport, akik elvándorolnak. A belföldi vándorlás esetében a rendszerváltás óta megfigyelhető, hogy a fiatalok a legmobilabbak. Az elmúlt évtizedekben az elvándorlók átlagéletkora valamelyest emelkedik, ami azt mutatja, hogy a középosztály is mobilabbá kezd válni. Míg a rendszerváltáskor az összes vándorló mintegy kétharmada 30 év alatti volt, mára az arányuk 50 % körül mozog (Gödri-Spéder, 2009). A fiatalok motivációi között szerepel a továbbtanulás, a leválás, az otthonteremtés, a munkavállalás. A belföldi vándorlás trendje napjainkban is keletről nyugatra irányul.

A kivándorlással kapcsolatban elmondható, hogy általában összesen 20–27 ezer magyar állampolgár költözik ki különböző európai országokba évente. A leggyakoribb célország Németország, a kivándorlók legnagyobb százaléka ide költözik ki (Gödri, 2009, Melegh).

A kutatás

A kutatást, melynek az adataira a jelenlegi elemzés épül, a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszéke és a Nagyváradai Egyetem közösen készítette 2012 tavaszán. A kutatás a „Rural Youthjobs” Facilitating the Integrition of Rural Youth on the Labour Market of Bihar – Hajdú-Bihar Euro-Region HURO/1001/081/2.3.2 projekt keretében zajlott. Öt település kiválasztására került sor az akkori Derecske-Létavértesi kistérségben, amely 2013. január elsejétől a Derecskei járás nevet viseli.

A kérdőíves kutatás kiválasztott 5 települése Derecske, Hosszúpályi, Sáránd, Konyár és Tépe, ahol 501 fő 16-35 év közötti fiatal került megkérdezésre.

Az alanyok kiválasztása 10 %-os rétegzett mintavétellel történt. Településenként a megkérdezettek száma a következőképpen alakult: Derecskén 228, Hosszúpályiban 91, Sárándon 80, Konyáron 64 és Tépén 38 kérdőív készült el.

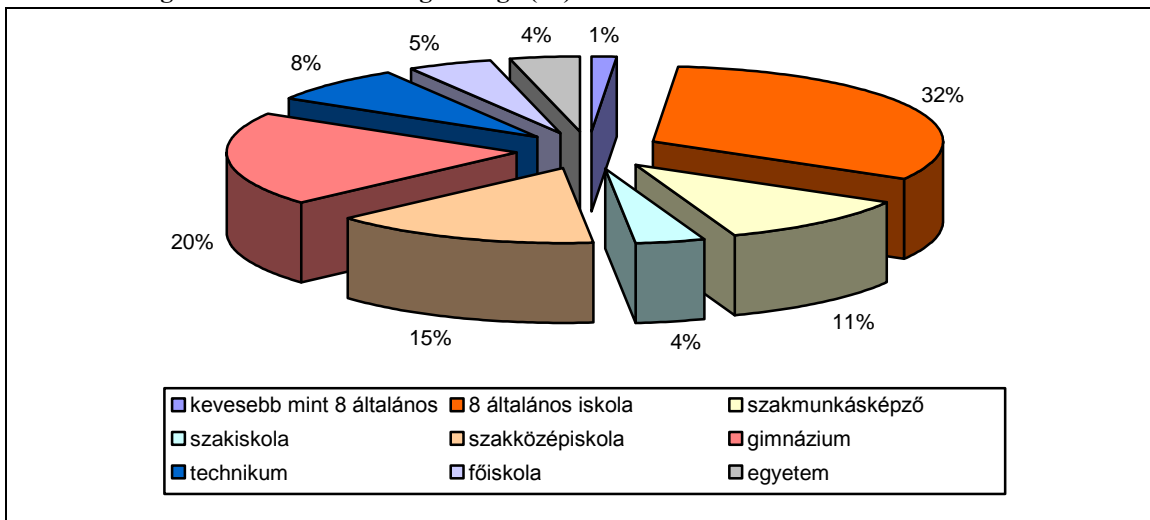
Meg kell jegyezni, hogy a minta a lekérdezés időzítésének is köszönhetően, nem tekinthető reprezentatívnak. A torzítás abban fedezhető fel, hogy több az inaktív a lekérdezettek között (jelenleg iskolás, munkanélküli, egyéb inaktív), mivel ezen csoportok nagyobb valószínűséggel találhatóak otthon munkaidőben, napközben.

A fiatalok helyzete

Iskolai végzettség

Az iskolai végzettséget tekintve láthatjuk, hogy a vizsgálatba bevont fiatalok körében a 8 általános iskolai végzettségűek vannak a legnagyobb arányban (2. ábra). Megjegyzendő, hogy a fiatalok közel 20 %-a életkorából adódóan nem is rendelkezhet magasabb iskolai végzettséggel.

2. ábra: A megkérdezettek iskolai végzettsége (%)

Forrás: saját szerkesztés

A 18 év felettek esetében elmondható, hogy magas az érettségizettek aránya (több mint 60 %). Az országos átlaghoz viszonyítva a kutatásban a diplomások aránya valamelyest elmarad, jelen esetben a diplomával rendelkezők aránya 10 % körüli. Az eredmények azt sugallják, hogy a térségben újratermelődik az alacsony iskolai végzettség.

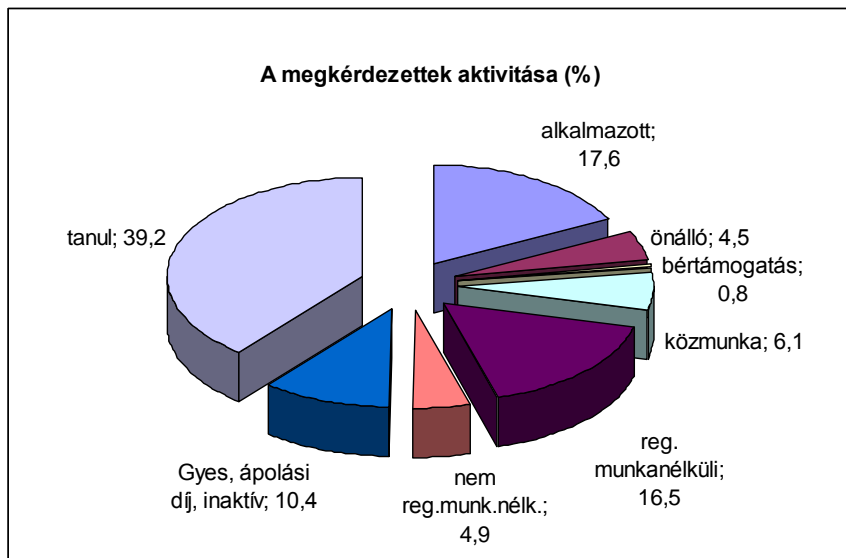
A település és az iskolai végzettség között szignifikáns kapcsolat mutatkozik. A 8 általános vagy kevesebb iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok Hosszúpályi és Konyár esetében igen magas arányúak, míg a felsőfokú végzettségűek Derecskén és Sárándon kiemelkedőek.

Gazdasági aktivitás

A kutatásba bevont fiatalok jelenlegi helyzetét vizsgálva azt tapasztaltuk, hogy nagyarányú az inaktívak száma (3. ábra), jelenleg a korosztály 39,2 %-a tanul, mely életkori sajátosságból fakad. A munkanélküliek aránya (regisztrált és nem regisztrált) közel 20 %.

A kérdéses időpontjában a fiatalok 29 %-a dolgozott valamilyen hivatalosnak tekinthető formában (ebbe a következő csoportokat soroltuk: közfoglalkoztatásban 6,1 %; bértámogatásban 0,8 %; alkalmazottként 17,6 %; önállóként 4,5 %).

3. ábra: A fiatalok jelenlegi gazdasági aktivitása (%)

Forrás: saját szerkesztés

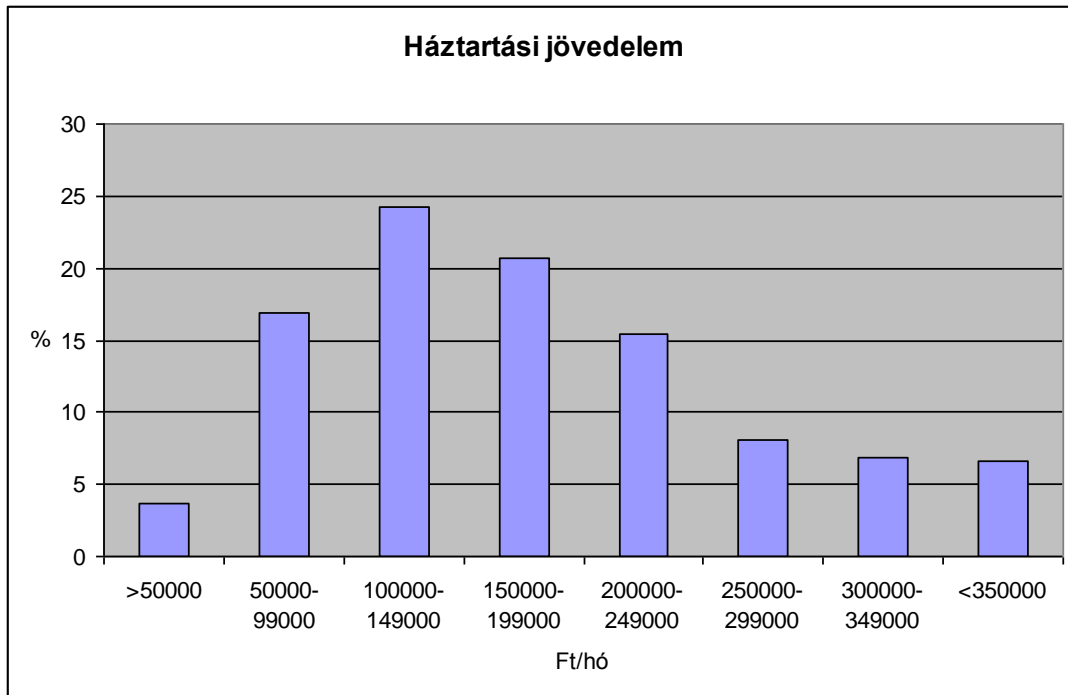
Azok a fiatalok, akik dolgoznak, nagy arányban mikro vállalkozásoknál (14 %), kisvállalkozásoknál (19,6 %), középvállalatoknál (16,1 %); illetve önkormányzati vagy állami fenntartású intézményeknél (12,6 %) tudnak elhelyezkedni. Az ágazati szektorban kiemelkedő a mezőgazdaságban dolgozók aránya (18,6 %), ezt követi az élelmiszeripar és kereskedelem (9 % és 8,3 %, ami a mezőgazdaság arányának a fele). Ezen a területen is megfigyelhető a térség elmaradottsága, mely szerint igencsak felülreprezentált a hagyományosan alacsony hozzáadott értéket teremtő mezőgazdaság és a válság által sújtott építőipar, valamint terciér szektor. Egy másik elmaradottsági mutató is jellemző a térségre, hiszen a kis és mikro vállalkozások túlnyomó többsége, ahol nem a legmodernebb technikai felszereltséggel, high-tech berendezésekkel dolgoznak nagy többségében, a magas szakértelmet igénylő munkaszervezeti-munkamegosztási feltételek hiányozhatnak és az előállítható termékek és szolgáltatások kis mennyisége a jellemző.

A dolgozók közel fele olyan munkakörben dolgozik, ahol szakképzettséget igénylő profilba vágó munkát végeznek, 20 % szakképzettséget nem igénylő profilnak megfelelő munkát végez és 17,6 % szakképzettséget nem igénylő kiegészítő munkát folytat. A beosztást tekintve a kérdezettek fele fizikai munkát végez.

Jövedelem

A fiatalok jövedelmi viszonyai alacsonynak mondhatóak. A megkérdezettek közel kétharmada nyilatkozott úgy, hogy minimálbér körüli összeget kap kézhez egy hónapban, a másik egyharmaduk maximum 150.000 Ft-ot. Elenyésző azok száma, akik 150.000 Ft feletti összeget keresnének havonta. Megvizsgáltuk ezeket az összegeket háztartásra vetítve is (4. ábra). A háztartások közel fele 100.000-200.000 forint körüli összegből gazdálkodik.

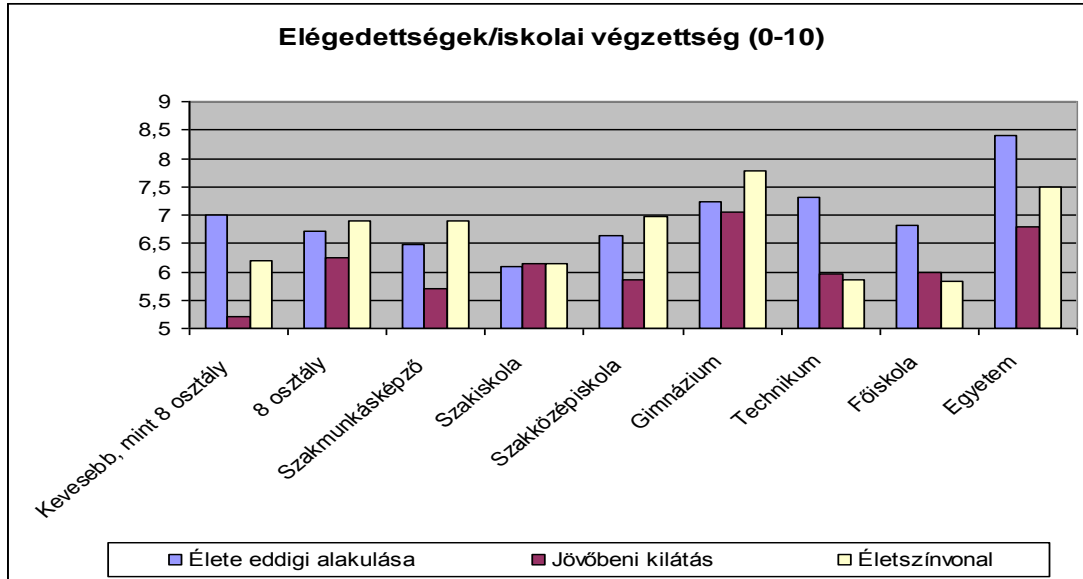
4. ábra: A háztartások havi jövedelme (%)

Forrás: saját szerkesztés

Fontos tényező a fiatalok szubjektív elégedettsége, melyre szintén rákérdeztünk a kutatás során. Arra kerestük a választ, hogy a fiatalok mennyire vannak megelégedve az életük alakulásával, jövőbeni kilátásaikkal és életszínvonalukkal az iskolai végzettség tükrében (5. ábra). A válaszokat egy 10 fokozatú skálán választották ki, mely értékek az iskolai végzettséggel párhuzamosan növekednek, de nem folyamatos az emelkedés. Az iskolai végzettségek státuszváltozásaira utalnak az arányok, mely szerint a szakmunkás végzettségűek nem elégedettebbek a helyzetükkel, mint a 8 általános végzettségűek, ugyanakkor a főiskolát vagy egyéb felsőfokú tanulmányt végzettek nagyban elmaradnak az egyetemi diplomával rendelkezők elégedettségével szemben. Mind a jövőben kilátásaikkal, mind az életük eddigi alakulásával a gimnazisták a legelégedettebbek.

5. ábra: Elégedettség mérése az iskolai végzettség függvényében (0-10)

Forrás: saját szerkesztés

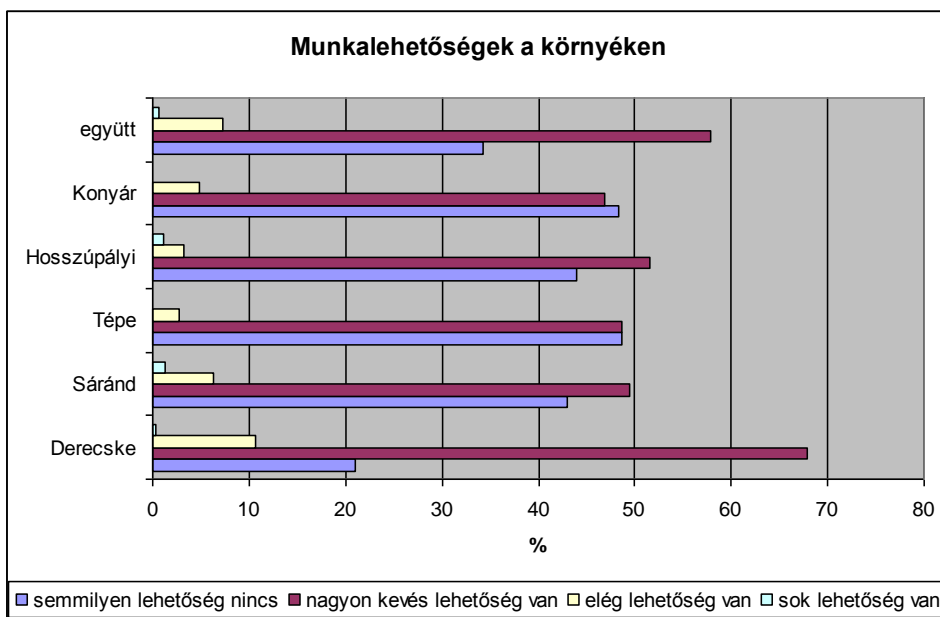
Munkanélküliség

A jelenlegi felmérés is azt tükrözi, hogy komoly problémát jelent a munkanélküliség ebben a kistérségben is. Mint ahogy azt már olvashattuk, a munkanélküliek aránya a mintán belül 21,4 %, ami több mint a minta ötöde.

Az iskolai végzettség a kérdéses időpontjában munkanélküliek esetében a következőképpen alakult: 35 %-uk 8 általános iskola vagy kevesebb végzettséggel rendelkezik, szakmunkásképző végzettségük 16,5 %, szakiskola végzettségük 6,8%, szakközépiskolai végzettségük 17,5%, gimnázium 8,7%, és meglepő módon a felsőfokú végzettségük 6,8 %.

A munkalehetőségek száma is igen alacsonynak mondható. A megkérdezettek szubjektív véleménye szerint egyáltalán nem, vagy csak nagyon kevés lehetőség van a térségben a számukra. Az alábbi ábrán láthatjuk (6. ábra), hogy Derecske az a település, ahol a fiatalok szerint akad munkalehetőség, itt még látnak némi perspektívát a jövőt illetően.

6. ábra: Munkalehetőségek alakulása az 5 település esetében (%)

Forrás: saját szerkesztés

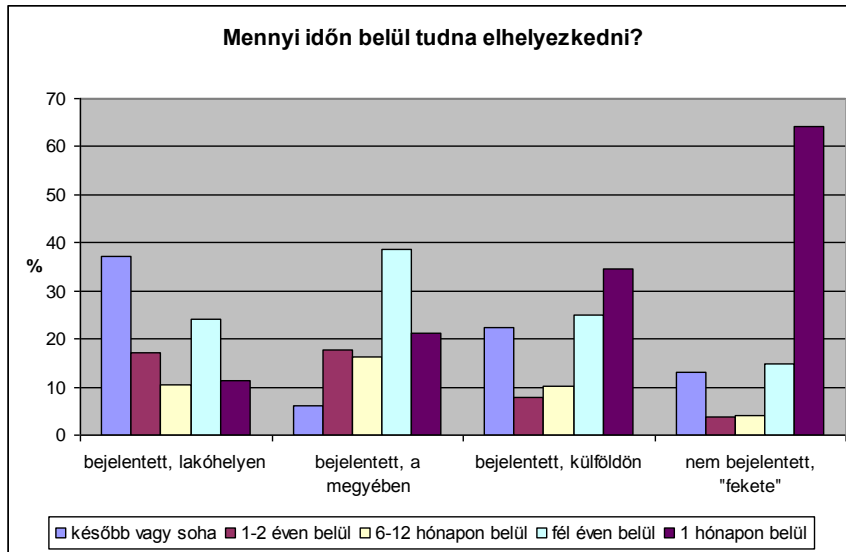
Munkakeresés – mobilitás

A munkahelyek megléte, keresése kiemelt kérdéskör volt a kérdőív során, hiszen a munkakeresés módja egyik sarkalatos pontja a sikeres munkaerő-piaci szereplésnek. Igyekeztünk felmérni, hogy a fiatalok hogyan keresnek munkát, illetve mennyire hajlandóak a munka után „menni”, mennyire mobilak a mai fiatalok. Láthattuk az előző ábrán is, hogy a fiatalok válaszai alapján, a környéken munkalehetőségek nem nagyon találhatók.

Az ingázás kérdése, vagyis az, hogy mennyit lenne hajlandó egy nap utazni a munkahelyre, nem okoz gondot a fiatalok számára. Csupán 5 % említette, hogy nem hajlandó ingázni, 60 %-uk napi 1 órát hajlandó lenne utazni a munkahelyre, ami a helyi viszonyoknak megfelelően egy Debrecen vagy Berettyóújfalu távolságot jelent, 40 % pedig 1 vagy több órát is utazna. A megkérdezettek közel 10 %-a szinte akármennyit utazna a megfelelő munka miatt.

Munkalehetőségek kérdésében nem túlságosan optimista a fiatalság (7. ábra). Bejelentett munkahelyet a településen rövid időn belül szinte lehetetlen találni. Minél messzebbre megyünk földrajzilag, annál rövidebb idő alatt tudnának a fiatalok elhelyezkedni elképzelésük szerint. A bejelentett munkahely megtalálása külföldön tűnik a legrövidebbnek. A feketemunka esetében kirajzolódik, hogy nagyon rövid időn belül lehet munkát találni ilyen formában a térségben (közel 65 %).

7. ábra: Elhelyezkedési esélyek megoszlása különböző időintervallumokban (%)

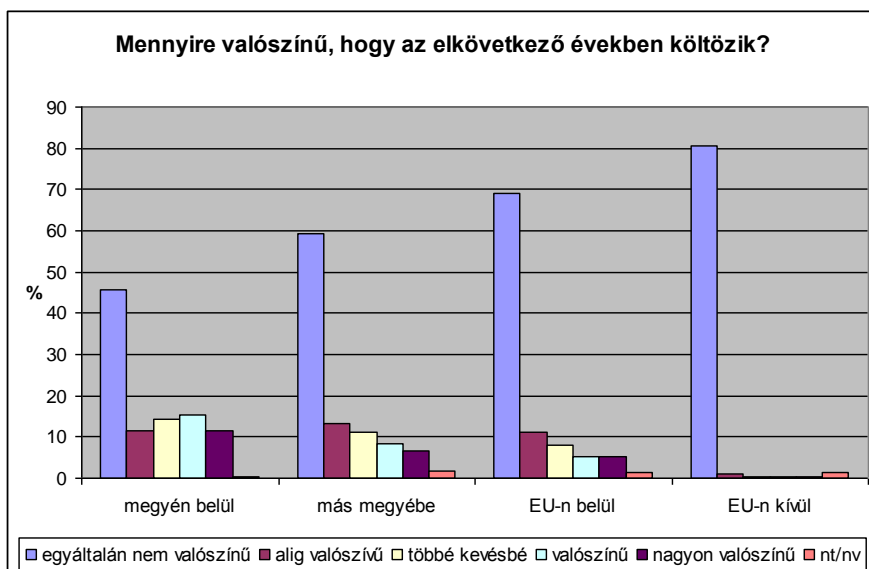

Forrás: saját szerkesztés

Ám hiába a munkalehetőség a távolabbi városokban, az elköltözés mégsem tűnik perspektívának a fiatalok körében (8. ábra). A megyén belüli költözés a megkérdezettek felénél szóba sem jöhet, illetve valamivel több, mint negyedük tartja valószínűnek, hogy elköltözzön. Az országon belüli távolabbi költözést már nem tartják annyira valószínűnek, 60 % nem kíván elköltözni és csak 14,8 % vélekedik úgy, hogy elmenne messzebbre is a jobb boldogulás érdekében.

A külföldre való kiköltözés 10 % feletti értéket mutat, vagyis minden tízedik fiatal gondolkodik abban, hogy külföldre költözik (az EU-n belüli országok vonzóbbak a fiatalok számára, mint az EU-n kívüliek).

8. ábra: Elköltözés valószínűsége a megkérdezettek körében (%)

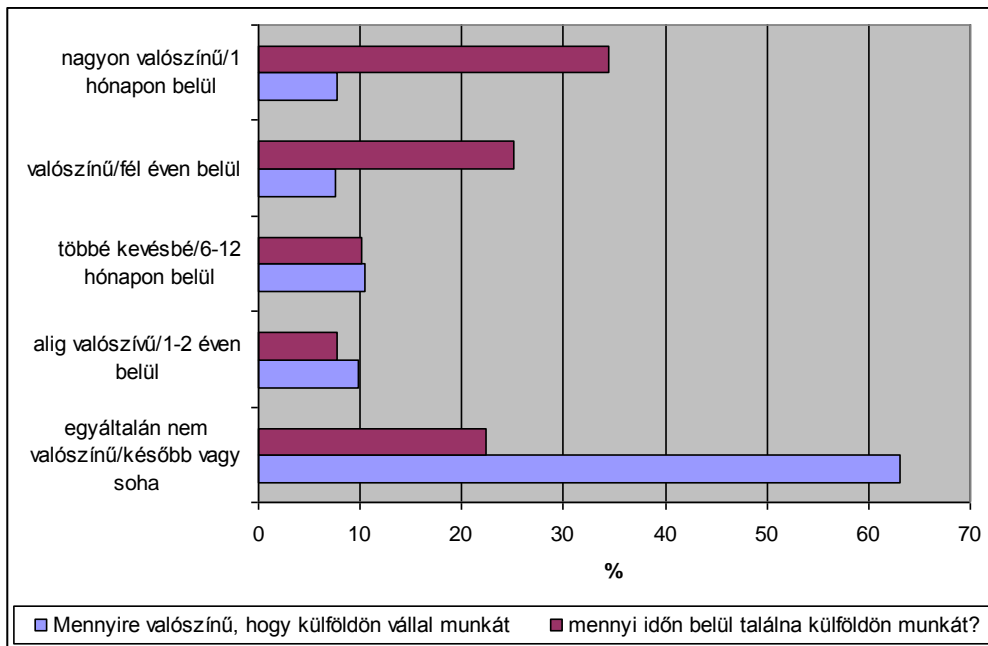
Forrás: saját szerkesztés

A munkahely szerinti mobilitást is vizsgálta a kérdőív. A fiatalok kétharmada nyilatkozott úgy, hogy elköltözne más településre, ha ott kapna munkát (elköltözne 35,6 %, és elköltözne, ha eleget fizetnek 28,3 %-uk).

Feszültség fedezhető fel a „lehetőségek” és a „valószínűségek” között. Vagyis a fiatalok szerint lenne lehetőség a munkavállalásra a térségtől messzebb (más megyében, külföldön), minél messzebb megyünk a térben, annál szélesebbnek tűnik a lehetőségek tárháza, ám a fiatalok nagy többsége mégsem tervezi, hogy elmenjen „szerencsét próbálni”, nem tartják valószínűnek az elköltözést a következő néhány évben. Jól tükrözi a következő ábra az arányokat (9. ábra).

9. ábra: Az elköltözés lehetőségének és tervezésének összehasonlítása a megkérdezettek körében (%)

Forrás: saját szerkesztés

A mobilitással kapcsolatban egyfajta félelem érzékelhető, pedig a mobilitás nem jelent feltétlen negatívumot sem a kiköltözőre, sem a helyben maradt lakókra nézve. A mobilitás (nem csak az elköltözést, az ingázást is ide értve) gerjesztheti a gazdasági növekedést, hiszen a máshol megkeresett pénz nagy részét helyben, a településen költik el. A helyi társadalmat, ha nézzük, azzal, hogy valaki elmegy dolgozni máshová, egyrészt lesz munkája, másrészt a kilépők helyére új szereplők léphetnek be, csökkentve ezzel a helyi munkanélküliséget. A munkaerőpiacon történő mozgások újabb mozgásokat generálhatnak.

A magasabb végzettségűeknek jobbak a mobilitási esélyei. Részben azért, mert nagyobb a kereslet a munkájuk iránt, részben azért, mert iskolai karrierjük során már megtanultak az otthonuktól távol, olykor egyedül is boldogulni. Egy elmaradott térség helyben maradó lakossága számára is jelentős előny lehet, ha a mobilabb, főképp fiatal népesség a jobb munkaerőpiaci konjunktúrák lehetőségeivel élve, akár otthonától távolabb vállal munkát. Az elmaradottság csökkentésére, a térség fejlődésére hatnak a térségen kívül keresett pénz egy részének elköltése a lakóhelyen, mellyel javul a helyi fizetőképes keresletet. Azzal, hogy dolgoznak – akár a térségen kívül –, javítják a foglalkoztatási helyzetet, így hosszútávon van

rá esély, hogy azok a fiatalok, akik elköltöztek, hazaköltöznek. A hazatért fiatalok pedig olyan készségekkel vannak felvértezve, amelyekkel itthon is sikeresek lehetnek a munkaerőpiacon (szakmai tudás, idegen nyelvtudás; megszerzett munkakultúra, szervezeti kultúra; üzleti és szakmai kapcsolatrendszer; önbizalom, önbecsülés). Ezen utóbbi "humántőke" befektetésként is értelmezhető, hiszen, egy elmaradott kistérségnek leginkább akkor és azáltal van esélye a fejlődésre, ha fiataljai továbbtanulnak, diplomát szereznek, távolabbi helyeken, akár külföldön is tapasztalatokra tesznek szert – és mindezek után van okuk és lehetőségük hazatérni.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők helyzete

Érdekes megvizsgálni azoknak a fiataloknak a helyzetét, akik diplomával rendelkeznek (ide értve a főiskolai és egyetemi végzettséget egyaránt). Vannak-e különbségek az elhelyezkedés esélyei között a kutatás alapján, és ha vannak, hol ragadhatóak meg ezek?

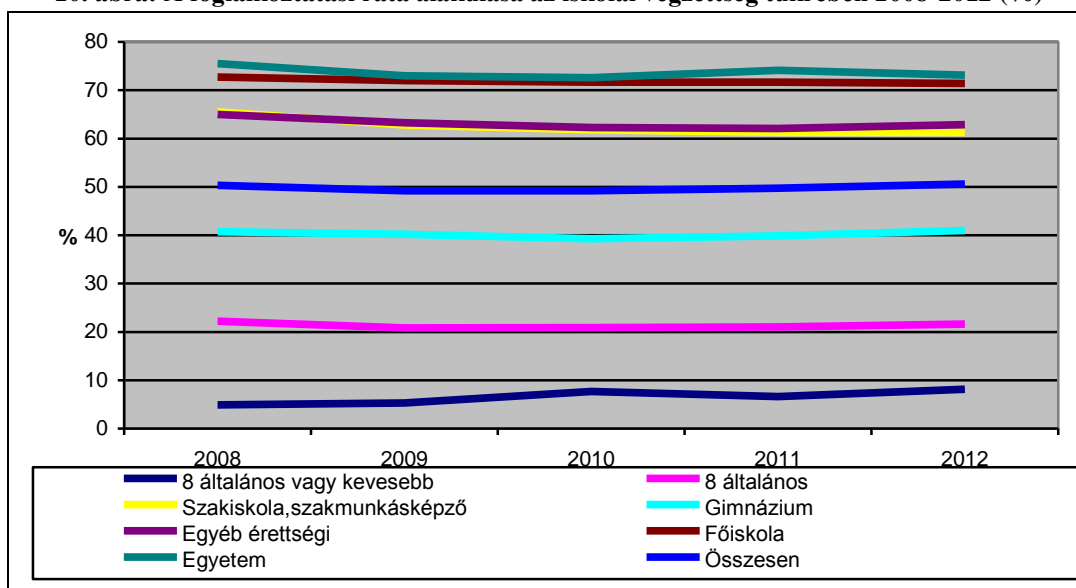
A kutatásban 8,6 % a diplomával rendelkező fiatalok aránya. Nagy arányuk bejelentve dolgozik, de magas azoknak a száma is, akik még jelenleg is tanulmányaikat folytatják. A munkanélküliség kevésbé sújtja a kutatásba bevont diplomás fiatalokat.

A munkanélküliség jelen van a diplomával rendelkező fiatalok körében is, de azt meg kell jegyezni, hogy a munka világán kívül töltött idő és az iskolai végzettség közötti kapcsolat egyértelmű: minél magasabb az iskolázottság, annál nagyobb az esély a munkavállalásra és várhatóan kevesebb időt tölt munkanélküliségként (Gere, 2001). A magasabban képzettebb fiatalok a munkakeresésben is eredményesebbek, illetve a munkájuk elvesztése esetén a mobilitásuk is magasabb: hamarabb módosítanak pályát, vagy költöznek el (Ifjúság 2008).

Az iskolai végzettség nagyban befolyásolhatja, hogy mennyi idő telt el az iskola befejezése és az első munkába állás között. Ha az iskolai végzettségek kategóriáin belül megnézzük az átlagokat, a következőket kapjuk eredményül: kevesebb, mint 8 általános iskolai végzettségnél az elhelyezkedésig átlagosan eltelt idő 4,5 hónap, a 8 általánost befejezőknél 14,5 hó, a szakmunkás képzőbe jártaknál 6, a szakiskolában végzetteknek 4 hó. A szakközépben 5,26, a gimnáziumban 6,84, a technikumban bizonyítványt szerzetteknek 5,57 hó szükséges az állástalálásig, a főiskolai végzettségűeknél 4,26, az egyetemi végzettségűek esetében pedig 2,23 hónap telik el a munkába állásig. Láthatjuk, hogy a diplomával rendelkező fiatalok lényegesen gyorsabban helyezkedtek el az első munkahelyükön.

A KSH adatai is azt tükrözik, hogy bár a diplomásokat is sújtja a válság és a munkanélküliség, ám a foglalkoztatási ráta viszonylag magas a körükben (10. ábra)

10. ábra: A foglalkoztatási ráta alakulása az iskolai végzettség tükrében 2008-2012 (%)

Forrás: www.ksh.hu

A munkalehetőségek kapcsán a diplomások szignifikáns különbséget mutatnak a környékbeli elhelyezkedés kérdésében. A környékbeli munkalehetőségeket jobbnak látják, mint az alacsonyabb iskolai végzettségűek – bár ők is a kevés lehetőségről számolnak be, de mégsem látják annyira kilátástalannak a helyzetet.

A diplomások körében külföldön való bejelentett elhelyezkedésük idejét nézve összefüggés fedezhető fel: sokkal rövidebb idő alatt találnának munkát véleményük szerint, mint a többi megkérdezett.

A főiskolai végzettségűek kevésbé mobilak a lakhelyet illetően, nem terveznek elköltözni a településükről sem más megyébe, sem pedig külföldre. Az egyetemi végzettségűek már nagyobb arányban tervezik a költözést más megyébe és külföldre is. A szakközépiskolát végzettek és a technikummal rendelkezők a legvállalkozóbb szelleműek, ők azok, akik a legnagyobb arányban szeretnék külföldön munkát vállalni a következő években.

A szakirodalom szerint a diplomás fiatalok magasabb mobilitással rendelkeznek, ezt azonban nem igazolta teljes mértékben a jelen kutatás, hiszen a megkérdezett főiskolai végzettségűek nem terveznek elköltözni.

Szignifikáns különbség van a házasságkötés és az iskolai végzettség között, mely azt mutatja, hogy a magas iskolai végzettségűek nagyobb arányban élnek már házasságban, míg a maximum 8 általános iskolai végzettségűek majdnem fele nem is kíván ilyen kötelékben élni. A gyermekvállalás kérdését összevetve az iskolai végzettséggel a következő kapcsolatot kapjuk: a felsőfokú végzettséggel rendelkezőknek már van gyermeke vagy tervezi, közülük senki nem nyilatkozott úgy, hogy nem szeretne. A gyermeket nem tervezők száma pedig a szakmunkás iskolai végzettségűek körében a legmagasabb.

Összegzés

A Derecske járásban élő fiatalok munkaerő-piaci helyzete, amit a cikkben bemutatott kutatás is megerősített, nem kedvező. Gazdaságilag elmaradott térségről beszélünk, ahol magas a munkanélküliek aránya, a járáshoz tartozó településeken és a környező városokban, falvakban korlátozottak a munkalehetőségek.

A fiatalok nyitottak ugyan a mobilitásra, életkorukból fakadóan érezhető körükben egyfajta elvágódás, de ez csak az elvi síkon van jelen, az elköltözést már csak kevesen tartják valószínűnek. A földrajzi mobilitásokat általában nem a menekülési kényszer motiválja, hanem a jobb és könnyebb boldogulásé. A más térségeket megjárt, majd hazatért fiatalok pedig olyan „humántőkére” tesznek szert – készségek és képességek sora –, amelyekkel itthon is sikeresek lehetnek a munkaerőpiacon.

A felsőfokú diplomával rendelkezők munkaerőpiaci és társadalmi helyzete valamelyest megnyugtatóbb, körükben alacsonyabb a munkanélküliek aránya és jobbnak látják helyzetüket és jövőben kilátásaikat is. A magasabb iskolai végzettséggel rendelkezőknek jobb az esélyei a mobilitásra. Derecske járás kitörési pontja, sok más hasonló térséghez, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők arányának növelése lehet.

Felhasznált irodalom

- Gábor Kálmán (szerk.) (2012): Válogatott ifjúságszociológiai tanulmányok. Belvedere Meridionale, Szeged.
- Gázsó Ferenc – Laki László (2004): Fialatok az újkapitalizmusban. Napvilág Kiadó, Budapest
- Gere Ilona (2001): Ifjúsági munkanélküliség: a probléma jellemzése, eddigi intézkedések hatása, további teendők. In: Frey Mária (szerk.): EU-konform foglalkoztatáspolitikai. OFA, Budapest
- Gödri Irén (2009): Nemzetközi vándorlás. In: Demográfiai Portré. Szerk.: Monostori J.-Őri P.-S. Molnár E.-Spéder Zs. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest
- Gödri Irén – Spéder Zsolt (2009): Belföldi vándorlás. In: Demográfiai Portré. Szerk.: Monostori J.-Őri P.-S. Molnár E.-Spéder Zs. KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest
- Melegh Attila: A globalizáció és migráció Magyarországon.
Letöltés ideje: 2013.03.20.
<http://www.google.hu/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=12&ved=0CGsQFjAL&url=http%3A%2F%2Fwww.hier.iif.hu%2Fhu%2Fletoltes.php%3Ffid%3Dtartalom%2F2061&ei=RhVQUZnSC8XEtAbp7YGABg&usq=AFQjCNEq1GzMxVLArMT9UfciHyNHIn0Oww&bvm=bv.44158598,d.Yms>
- Szabó Andrea – Bauer Béla (szerk.) (2009): Ifjúság2008. Gyorsjelentés. Szociálpolitikai és Munkaügyi Intézet, Budapest.
- Vaskovics László (2000): A posztadoleszcencia szociológiai elmélete. Szociológiai Szemle, 2000/4.

www.europa.eu

www.ilo.org

www.ksh.hu